

**KATALOGIZACIJA OMEĐENIH PUBLIKACIJA NA CD-ROM-u
U NACIONALNOJ I SVEUČILIŠNOJ KNJIŽNICI
U ZAGREBU: NEKI ASPEKTI OPISA**

**THE CATALOGUING OF MONOGRAPHIC PUBLICATIONS
ON CD-ROM MEDIA AT ZAGREB NATIONAL
AND UNIVERSITY LIBRARY
SOME ASPECTS OF DESCRIPTION**

Tanja Buzina

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
tbuzina@nsk.hr

UDK / UDC 025.3:004
004.085.22

Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 15. 11. 2002.

Sažetak

U članku se opisuje katalogizacija omeđenih publikacija na CD-ROM-u koji je trenutno najzastupljeniji nositelj mjesno dostupne elektroničke građe u knjižnicama. Uz opis tehničkih svojstava CD-ROM-a koja utječu na postupak obrade, autorica analizira i načine opisa te donosi nekoliko primjera zapisa publikacija objavljenih na CD-ROM-u. CD-ROM se katalogizira prema propisima ISBD(ER)-a : Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa elektroničke građe. Kada publikacija na CD-ROM-u ima svojstva opisana u drugim ISBD-ima, primjenjuju se i propisi standarda za određenu vrstu građe. S obzirom da se omeđene publikacije na CD-ROM-u objavljuju kao samostalne bibliografske jedinice ili kao prilozi uz tiskane publikacije, prema tome se izrađuje i bibliografski zapis takvih jedinica.

Gljučne riječi: CD-ROM, kompaktni disk, elektronička građa, mjesno dostupna elektronička građa, katalogizacija elektroničke građe, ISBD(ER)

Summary

The article describes cataloguing monographic publications on CD-ROM, which is currently the most frequently used media for storing locally accessed electronic resources in Croatian libraries. It describes technical characteristics of a CD-ROM, which dictate the choice of the processing method, and analyses the methods of description. Several examples of publications issued in their CD-ROM version are given. CD-ROMs are catalogued according to the ISBD(ER), international standard bibliographic description for electronic resources. When a CD-ROM publication carries the characteristics described by other

ISBD standards, the standards for a particular type of resources should be applied too. Since monographic CD-ROM publications are issued as individual bibliographic units or as supplements to printed publications, the bibliographic entries should also match the issuing method.

Keywords: CD-ROM, compact disc, electronic resources, locally accessed electronic resources, cataloguing of electronic resources, ISBD(ER)

1. Uvod

Objavljivanje publikacija na elektroničkim medijima i začetke njihova bibliografskog nadzora u svjetskim knjižnicama pratimo od osamdesetih godina 20. stoljeća. Obrada publikacija na CD-ROM-u (stranih serijskih publikacija) u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, započela je 1991. godine, a broj do sada obrađenih kompaktnih diskova iznosi 250 (omeđenih i serijskih publikacija). Do objavljivanja ISBD(ER)-a: Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa elektroničke građe 1998., za opis se koristio IFLA-in standard ISBD(CF) iz 1990. godine. ISBD(ER) (prerađeno izdanje ISBD(CF)-a) objavljen je zbog promjena stvarnog konteksta u kojem su se knjižnice našle (brz razvoj optičkih medija, pojava daljinski dostupne elektroničke građe na internetu itd.),¹ a uskoro se očekuje i njegova preradba. Korištenjem bibliografskog formata UNIMARC Knjižnica je usvajala sve promjene i dopune u strukturi zapisa elektroničke građe. U ovom će radu biti riječi samo o katalogizaciji mjesno dostupne građe tj. građe koja se nalazi na nekom materijalnom nositelju (tzv. offline građa). Iako su katalogizatori danas zaokupljeni svladavanjem kataložnog opisa mrežne građe, cilj je ovog članka ukazati na postojanje još nekih nedorečenosti u katalogizaciji mjesno dostupne elektroničke građe.

2. O mjesno dostupnoj elektroničkoj građi

ISBD(ER) uvodi podjelu građe prema načinu pristupa na mjesno dostupnu elektroničku građu (MDG) i na daljinski dostupnu elektroničku građu (DDG).² Prema tehničkim svojstvima materijalni nositelji elektroničke građe dijele se na optičke i na magnetne. Magnetni je medij, kao disketa ili kasete s vrpcom, u knjižnicama danas gotovo sasvim potisnut optičkim medijem.

Prvi optički kompaktni diskovi (CD) izrađeni su krajem 1960-ih godina. Neprestano se i dalje razvijaju novi formati, npr., CD-ROM, CD-ROM XA, CD-R, CD-RW, CD-I Bridge (CD-I, foto CD, video CD, super VCD), CD-MO (magnetno-optički CD) i DVD (digitalni video disk koji ima veći kapacitet i kvalitetniji zapis od CD-a) s inačicama DVD-ROM, DVD-R, DVD-RW, DVD-RAM, video DVD.³

¹ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001.

²Smjernice za uporabu formata UNIMARC za opis elektroničke građe / prevela i hrvatske primjere izradila Sofija Klarin. <http://www.nsk.hr/e-izdanja/421118093.htm> (2001-11-01).

³Guerrini, Mauro. Catalogare le risorse elettroniche. <http://www.burioni.it/forum/isbder.htm> (1999-03-30).

Unatoč tome, CD-ROM je još uvijek najčešći format s kojim se susrećemo u knjižnicama pri obradi mjesno dostupne elektroničke građe.

Elektroničkoj se građi može pristupiti samo pomoću računala. Ta činjenica može imati utjecaja i na promjene u radnom procesu obrade. O veličini, tipu i tehničkoj opremljenosti knjižnice ovisit će hoće li se građa obrađivati na više mjesta (računala) u knjižnici ili će se potpuna obrada raditi na samo jednom mjestu (računalu).

Da bi se uopće moglo pristupiti izvorima podataka na građi, CD-ROM najprije treba otvoriti. Neki se diskovi otvaraju automatski čim ih umetnemo u čitač CD-a, a neke najprije treba instalirati na računalo. Trajanje instalacije vrlo je različito, već prema jačini računala i veličini građe, a ponekad instalacija uopće nije moguća. CD-ROM tada možemo obraditi prema vanjskim izvorima podataka (podacima na naljepnici diska, spremnici ili brošuri uz disk). Nakon završene obrade građu je potrebno deinstalirati.

Koliko je tehnički aspekt značajan pri obradi elektroničke građe vidljivo je i iz podatka da je za omeđenu mjesno dostupnu građu prva i obavezna napomena o zahtjevima sustava. Sadrži tehničke pojedinosti o hardveru i softveru potrebnom za korištenje građe. Osim za korištenje, ti podaci bit će važni i za budući postupak s građom radi dugoročne zaštite. Podaci o zahtjevima sustava preuzimaju se sa same građe, ali redosljedom koji propisuje bibliografski standard za opis elektroničke građe. Za knjižničara poteškoće nastaju kada zahtjevi sustava nisu navedeni nigdje na građi.⁴ U takvim situacijama knjižničari trebaju suradnju s informatičkim osobljem knjižnice.

Kada je CD-ROM instaliran, mogu nastati problemi u pronalaženju formalnih podataka za opis jer način na koji bi podaci trebali biti smješteni i pretraživi na CD-ROM-u nije standardiziran. Pristup izvorima podataka nije *linearan* kao kod tiskanoga medija.⁵ Pretraživanje je svakoga CD-ROM-a različito. Najčešći izvori podataka potrebnih za opis su naslovni zaslon ili su to datoteke "Impresum", "O nama", "Credits".⁶ Na nekima podaci samo *prolete* zaslonom kao "*odjavna špica u roli*".⁷ Najpotpuniji izvori podataka često su naljepnica trajno otisnuta na disku, brošura koja se nalazi u spremnici uz disk ili priručnik za uporabu.

U usporedbi s vrstama građe koje su se do sada obrađivale,⁸ elektronička građa donosi veću količinu i veću raznovrsnost podataka o odgovornosti, npr., podatke o režiji, animaciji, dizajnu, zvučnim efektima, glazbi, glasovima, programiranju.

Primjer 1

HRT [Elektronička građa] : zvuk i slika / koordinator projekta Zlatan Prelog ; urednik teksta Boris Vučković ; režiser zvuka i slike Jovica Šego ; design, programiranje, multimedija Hrvoje Šipek, Marijan Poljak ; intro programiranje Goran Kanceljak ; audio efekti i digitalno editiranje Hrvoje Veselko ; komponiranje,

⁴Katalogizator u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici navodi tehničke karakteristike računala na kojem obrađuje građu.

⁵Razlog zbog čega je za ovu vrstu građe uvedena obavezna napomena o izvoru stvarnoga naslova.

⁶Olson, Nancy. Cataloging computer files. Lake Crystal : Soldier Creek Press, 1992.

⁷Witt, Maria. Cataloguing CD-ROM-s using the ISBD(ER) rules. // Cataloging & classification quarterly 28, 1(1999), 21-31.

⁸Misli se na građu koja se obrađivala u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

aranžiranje, snimanje, editiranje, mastering Gojko Tomljanović, Robert Šipek ; koncepcija, priprema i digitalizacija arhivskih audio, video materijala i fotografija Hrvatska radiotelevizija.

I dalje se treba pridržavati temeljnog načela da se doprinos u stvaranju umjetničkog ili intelektualnog sadržaja djela ili realizaciji djela smatra podatkom o odgovornosti.⁹ Prema napucima ISBD(ER)-a: "... takva odgovornost ne pripada samo pojedincima ili korporativnim tijelima s očigledno značajnom ulogom u stvaranju, proizvodnji ili izvedbi djela, već i onima čija je uloga razmjerno manja ...", ako su navedeni u propisanom izvoru podataka. Na odluci je bibliografskog središta koje će od tih podataka navesti u bibliografskom zapisu.

3. Katalogizacija omeđenih publikacija na CD-ROM-u

Standardi i smjernice za katalogizaciju elektroničke građe ne daju uvijek odgovore na sva pitanja s kojima se katalogizator susreće. Novosti koje donosi elektroničko nakladništvo i raznovrsni načini objavljivanja građe poticaj su za promišljanje i odabir modela obrade. Treba naglasiti da je ovdje riječ samo o obradi omeđenih publikacija na CD-ROM-u.

3.1 CD-ROM kao samostalna bibliografska jedinica

CD-ROM kao samostalna bibliografska jedinica obrađuje se prema propisima ISBD(ER)-a - bibliografskog standarda za opis elektroničke građe i prema bibliografskom formatu UNIMARC. Kada publikacija na CD-ROM-u ima svojstva opisana u nekom drugom ISBD-u, u potpunosti se primjenjuju propisi za određenu vrstu građe i nadopunjuju propisima ISBD(ER)-a, npr., serijska publikacija na CD-ROM-u popisuje se prema standardu za neomeđenu građu - ISBD(CR)-u i nadopunjuje propisima ISBD(ER)-a.

3.2 CD-ROM kao popratna građa i mogući načini opisa

3.2.1 Opis publikacije istodobno objavljene u tiskanom obliku i na CD-ROM-u

Posljednjih se godina sve veći broj publikacija istodobno objavljuje na različitim medijima, npr., neko djelo na CD-ROM-u ima svoja usporedna izdanja u tiskanom obliku i/ili na internetu.¹⁰ Svaka se takva publikacija popisuje u zasebnom bibliografskom zapisu, a podatak o izdanju na drugom mediju bilježi se u napomeni, npr., *Dostupno i u tiskanom obliku* ili *Dostupno i na CD-ROM-u*. U UNIMARC zapisu jedinice se međusobno povezuju poljem 452 *Drugo izdanje na drugom mediju*.¹¹

⁹Verona, Eva. Pravidnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983.

¹⁰Treatment of publications in multiple formats. [http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/multiplefrm.htm\(2002-10-06\)](http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/multiplefrm.htm(2002-10-06)).

¹¹Priručnik za UNIMARC : bibliografski format / prevela i priredila Mirna Willer. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1999.

Primjer 2

ISBD zapis za tiskani oblik

Encyclopedia of networking & telecommunications / Tom Sheldon. – New York [etc.] : Osborne/McGraw-Hill, cop. 2001. – XXXVIII, 1447 str. : graf. prikazi ; 24 cm
Dostupno i na CD-ROM-u. – Bibliografija uz svako poglavlje. – Kazalo.
ISBN 0-07-212005-3

UNIMARC zapis za tiskani oblik

001 420206129
010 ## \$a 0-07-212005-3
100 ## \$a 20020206d2001 y0hrvy0191 ba
101 0# \$a eng
102 ## \$a US
105 ## \$a d 001yy
200 1# \$a Encyclopedia of networking & telecommunications
 \$f Tom Sheldon
210 ## \$a New York [etc.]
 \$c Osborne/McGraw-Hill
 \$d cop. 2001
215 ## \$a XXXVIII, 1447 str.
 \$c graf. prikazi
 \$d 24 cm
300 ## \$a Dostupno i na CD-ROM-u
320 ## \$a Bibliografija uz svako poglavlje
320 ## \$a Kazalo
452 #1 \$1 001420206141
606 ## \$3 200606040
 \$a Kompjutorske mreže
 \$x Priručnik
606 ## \$3 220325123
 \$a Telekomunikacije
 \$x Priručnik
675 ## \$a 004.7(035)
675 ## \$a 621.39(039)
700 #1 \$3 220102048
 \$a Sheldon
 \$b Tom
801 #0 \$a HR
 \$b NSK
 \$g HR PPIAK

ISBD zapis za elektronički oblik (CD-ROM)

Encyclopedia of networking & telecommunications [Elektronička građa]
/ Tom Sheldon. – Podaci. – [New York] : Osborne/McGraw-Hill, cop. 2001.
– 1 optički disk (CD-ROM) : u bojama ; 12 cm
 Zahtjevi sustava: PC; Windows; Adobe Acrobat Reader. – Stv. nasl. s
naljepnice diska. – Dostupno i u tiskanom obliku.
ISBN 0-07-212006-1

UNIMARC zapis za elektronički oblik (CD-ROM)

010 ## \$a 0-07-212006-1
100 ## \$a 20020206d2001 y0hrvy0191 ba
101 0# \$a eng
102 ## \$a US
105 ## \$a a 000yy
135 ## \$a vo
200 1# \$a Encyclopedia of networking & telecommunications
 \$b Elektronička građa
 \$f Tom Sheldon
230 ## \$a Podaci
210 ## \$a [New York]
 \$c Osborne McGraw-Hill
 \$d cop. 2001
215 ## \$a 1 optički disk (CD-ROM)
 \$c u bojama
 \$d 12 cm
337 ## \$a Zahtjevi sustava: PC; Windows; Adobe Acrobat Reader
304 ## \$a Stv. nasl. s naljepnice diska
300 ## \$a Dostupno i u tiskanom obliku
452 #1 \$1 001420206129
700 #1 \$3 220102048
 \$a Sheldon
 \$b Tom
801 #0 \$a HR
 \$b NSK
 \$g HR PPIAK

3.2.2 CD-ROM popisuje se kao posljednji element skupine Materijalni opis

Primjer 3

ISBD zapis

Introducing physical geography / Alan Strahler, Arthur Strahler. – 2nd
ed., updated and upgraded. – New York [etc.] : Wiley, 2000. – XVIII, 575 str.
: ilustr. u bojama ; 28 cm + 1 optički disk (CD-ROM)
 Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler. – Kazalo.

UNIMARC zapis

010 ## \$a 0-471-37293-5
100 ## \$a 20010621d2000 y0hrvy0191 ba
101 0# \$a eng
102 ## \$a US
105 ## \$a a 001yy
200 1# \$a Introducing physical geography
\$f Alan Strahler, Arthur Strahler
205 ## \$a 2nd ed., updated and upgraded
210 ## \$a New York [etc.]
\$c Wiley
\$d 2000
215 ## \$a XVIII, 575 str.
\$c ilustr. u bojama
\$d 28 cm
\$e 1 optički disk (CD-ROM)
300 ## \$a Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler
320 ## \$a Kazalo
700 #1 \$3 970204045
\$a Strahler
\$b Alan H.
701 11 \$3 970204046
\$a Strahler
\$b Arthur Newell
801 #0 \$a HR
\$b NSK
\$g HR PPIAK

3.2.3 CD-ROM opisuje se kao prilog u istom bibliografskom zapisu

Opis priloga naveden je ispod potpunog opisa glavne katalogne jedinice, u istom bibliografskom zapisu. U UNIMARC zapisu koristimo polje za povezivanje 421.

Primjer 4

ISBD zapis

Introducing physical geography / Alan Strahler, Arthur Strahler. – 2nd ed., updated and upgraded. – New York [etc.] : Wiley, 2000. – XVIII, 575 str. : ilustr. u bojama ; 28 cm

Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler. – Kazalo. --Visualisation [Elektronička građa] : designed to accompany Physical geography textbooks / by Strahler and Strahler. – Version 2.0. – Podaci. – 1 optički disk (CD-ROM) : sa zvukom, u bojama ; 12 cm

Zahtjevi sustava: Pentium 75 MHz ili brži; 8MB RAM; Windows 95, 98, NT; SVGA monitor, čitač CD-ROM-a, miš; zvučna kartica, Windows Media Player. – Zahtjevi sustava: MacIntosh; 8MB RAM; MacOS 7.5.3 ili noviji, QuickTime 2.5, Adobe Acrobat Reader; SVGA monitor, čitač CD-ROM-a

UNIMARC zapis

010 ## \$a 0-471-37293-5
 100 ## \$a 20010621d2000 y0hrvy0191
 101 0# \$a eng
 102 ## \$a US
 105 ## \$a a 001yy
 200 1# \$a Introducing physical geography
 \$f Alan Strahler, Arthur Strahler
 205 ## \$a 2nd ed., updated and upgraded
 210 ## \$a New York [etc.]
 \$c Wiley
 \$d 2000
 215 ## \$a XVIII, 575 str.
 \$c ilustr. u bojama
 \$d 28 cm
 300 ## \$a Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler
 320 ## \$a Kazalo
 421 #1 \$12001#\$a Visualisation
 \$b Elektronička građa
 \$e designed to accompany Physical geography textbooks
 \$f by Strahler and Strahler
 \$1 205##\$aVersion 2.0
 \$1 230##\$aPodaci
 \$1 215##\$a1 optički disk (CD-ROM)\$c\$a zvukom, u bojama\$d12 cm
 \$1 337##\$aZahtjevi sustava: Pentium 75 MHz ili brži; 8MB RAM
 Windows 95, 98, NT; SVGA monitor; čitač CD-ROM-a, miš, zvučna
 kartica, Windows Media Player
 \$1 337##\$a Zahtjevi sustava: MacIntosh; 8 MB RAM; MacOS 7.5.3
 ili noviji, Quick Time 2.5, Adobe Acrobat Reader; SVGA monitor,
 čitač CD-ROM-a
 700 #1 \$3 970204045
 \$a Strahler
 \$b Alan H.
 701 11 \$3 970204046
 \$a Strahler
 \$b Arthur Newell
 801 #0 \$a HR
 \$b NSK
 \$g HR PPIAK

3.2.4 CD-ROM popisuje se kao prilog, u zasebnom bibliografskom zapisu

Matična publikacija i prilog opisani su u zasebnim bibliografskim zapisima. Međusobno ih povezujemo tako da u zapisu matične bibliografske jedinice rabimo polje 421 UNIMARC-a, a u zapisu za prilog na CD-ROM-u polje 422.

Primjer 5

ISBD zapis

Visualisation [Elektronička građa] : designed to accompany Physical geography textbooks / by Strahler and Strahler. – Version 2.0. – Podaci. – New York : Wiley, cop. 2000. – 1 optički disk (CD-ROM) : sa zvukom, u bojama ; 12 cm

Zahtjevi sustava: Pentium 75 MHz ili brži; 8MB RAM; Windows 95, 98, NT; SVGA monitor, čitač CD-ROM-a, miš; zvučna kartica, Windows Media Player. – Zahtjevi sustava: MacIntosh; 8MB RAM; MacOS 7.5.3 ili noviji, QuickTime 2.5, Adobe Acrobat Reader; SVGA monitor; čitač CD-ROM-a. – Stv. nasl. s naljepnice diska. – Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler.

UNIMARC zapis za prilog

100 ## \$a 20010621d2000 y0hrvy0191 ba
101 0# \$a eng
102 ## \$a US
105 ## \$a a 000yy
135 ## \$a vo
200 1# \$a Visualisation
\$b Elektronička građa
\$e designed to accompany Physical geography textbooks
\$f by Strahler and Strahler
205 ## \$a Version 2.0
230 ## \$a Podaci
210 ## \$a New York
\$c Wiley
\$d cop. 2000
215 ## \$a 1 optički disk (CD-ROM)
\$c sa zvukom, u bojama
\$d 12 cm
337 ## \$a Zahtjevi sustava: Pentium 75 MHz ili brži; 8MB RAM; Windows 95, 98, NT; SVGA monitor, čitač CD-ROM-a, miš; zvučna kartica, Windows Media Player
337 ## \$a Zahtjevi sustava: MacIntosh; 8MB RAM; MacOS 7.5.3 ili noviji, QuickTime 2.5, Adobe Acrobat Reader; SVGA monitor čitač CD-ROM-a
304 ## \$a Stv. nasl. s naljepnice diska
300 ## \$a Puno ime autora: 1. Alan H. Strahler 2. Arthur Newell Strahler
422 #1 \$1 001410621013
700 #1\$3 970204045
\$a Strahler
\$b Alan H.
701 11 \$3 970204046
\$a Strahler
\$b Arthur Newel

801 #0 \$a HR
\$b NSK
\$g HR PPIAK

Iz navedenih se primjera opisa može zaključiti da svaki od načina ima određene prednosti i nedostatke ako za kriterije procjene uzmemo zadovoljavajuću količinu podataka o CD-ROM-u, jednostavnost opisa i količinu vremena potrebnog za opis.

Kad se jedinica samo navodi kao posljednji element skupine Materijalni opis, *izgubljeni* su važni podaci o naslovu CD-ROM-a, o zahtjevima sustava koji su potrebni za čitanje CD-ROM-a, o ISBN-u koji je različit od ISBN-a za tiskani medij.

Opis jedinice kao priloga u bibliografskom zapisu matične publikacije daje korisniku više obavijesti o CD-ROM-u, ali nedostatak takvog načina obrade podacima je *preopterećena* druga razina bibliografskog opisa u kojoj popisujemo CD-ROM kao prilog.

Izrada zasebna bibliografskog zapisa za prilog također ima svoje prednosti i nedostatke. Izrada novog zapisa zahtijeva više vremena, ali u pravilu, količina i važnost sadržaja priloga na CD-ROM-u nije zanemariva (nije uobičajeno da nakladnik knjigu popratni CD-ROM-om na kojem je pohranjena, npr., jedna tablica), pa je to argument koji ide u korist popisivanju CD-ROM-ova koji dolaze kao popratna građa uz tiskanu publikaciju u zasebnu bibliografskom zapisu. S matičnom se bibliografskom jedinicom povezuje poljem UNIMARC-a 422, a zapis glavne bibliografske jedinice, povezuje se s prilogom poljem 421.

Prednosti su takvog načina opisa i u tome što CD-ROM tako dobiva svoj crtični kod (*barcode*) čime je bolje zaštićen. S obzirom na različite uvjete čuvanja tiskane građe i građe na optičkom disku (temperatura, vlaga, prijenos na nove medije), takav način opisa omogućuje pohranu CD-ROM-a odvojeno od tiskane publikacije pa time i bolju tehničku zaštitu materijalnog nositelja.

Navedeni primjeri načina opisa CD-ROM-ova kao popratne građe vode do zaključka da su najveće prednosti na strani načina opisanog u točki 3.2.4 (ukoliko je to s obzirom na sadržaj CD-ROM-a opravdano) jer daje najpotpuniju informaciju o građi. To ne znači da se i dalje ne primjenjuju prvi i drugi način opisa za građu koja po značenju ne zahtijeva poseban kataložni opis.

4. Zaključak

Knjižnice se moraju nositi sa sve bržim promjenama okruženja u kojem postoje i sa sve većom količinom građe koja dolazi na različitim novim medijima, a sve su učestalije promjene standarda za bibliografski opis knjižnične građe. Očekuje nas novo izdanje ISBD(ER)-a, a za opis serijskih publikacija 2002. godine objavljen je novi standard - ISBD(CR): International standard bibliographic description for serials and other continuing resources. Tek predstoji primjena IFLA-ine studije Functional requirements for bibliographic records¹² u rješavanju pitanja opisa inačica elektroničke građe. Osim praćenja i primjene novih standarda, katalogizatorima i svima koji se bave obradom elektroničke građe ostaje i niz pitanja praktične naravi i potreba za razradom kataložnih pravila i izradom različitih smjernica. Postavljaju se i sve veći zahtjevi za stalnom edukacijom kako bi knjižničari bili u stanju pratiti i

primjenjivati novosti u vezi s obradom novih vrsta građe, a knjižnice moraju osigurati za to potrebnu hardversku i softversku podršku.

LITERATURA

Guerrini, Mauro. Catalogare le risorse elettroniche. <http://www.burioni.it/forum/isbder.htm> (1999-03-30).

ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001.

Olson, Nancy. Cataloging computer files. Lake Crystal : Soldier Creek Press, 1992.

Priručnik za UNIMARC : bibliografski format / prevela i priredila Mirna Willer. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1999.

Smjernice za uporabu formata UNIMARC za opis elektroničke građe / prevela i hrvatske primjere izradila Sofija Klarin. <http://www.nsk.hr/e-izdanja/421118093.htm> (2003-05-13).

Treatment of publications in multiple formats. <http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/multiplefrm.htm> (2002-10-06).

Verona, Eva. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983.

Witt, Maria. Cataloguing CD-ROM-s using the ISBD(ER) rules. // *Cataloging & classification quarterly* 28, 1(1999), 21-31.

¹²Studija je objavljena 1998. godine.